

מנחם אב התשס"ז

בס"ד

עשרת הדיברות לפרשת ואתחנן

1. השוואה בין עשרת הדיברות שבפרשת יתרו לאלו שבפרשת ואתחנן

<u>פרשת ואתחנן (דברים ה')</u>	<u>פרשת יתרו (שמות כ')</u>
(ו) אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: (ז) לא תעשה לך פסל כל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: (ח) לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' א-להיך א-ל קנא פִקֵד עון אבֹת על בנים ועל שלשים ועל רבֵעִים לשנאי: (ט) ועֲשֵׂה חסד לאלפים לאהבי ולשֹׁמְרֵי מצוֹתֵי: [מצותו כתיב]:	(ב) אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: (ג) לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: (ד) לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' א-להיך א-ל קנא פִקֵד עון אבֹת על בנים על שלשים ועל רבֵעִים לשנאי: (ה) ועֲשֵׂה חסד לאלפים לאהבי ולשֹׁמְרֵי מצוֹתֵי:
(י) לא תשא את שם ה' א-להיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא: (יא) שִׁמֹר את יום השבת לקדשו כאשר צוּך ה' א-להיך : (יב) ששת ימים תעבֵד ועשית כל מלאכתך: (יג) ויום השביעי שבת לה' א-להיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וכל בהמתך וגרְךָ אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך כמוך : (יד) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויֵצֵאך ה' א-להיך משם ביד חזקה ובזרֵע נטויה על כן צִוְך ה' א-להיך לעשות את יום השבת:	(ו) לא תשא את שם ה' א-להיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא: (ז) זְכוֹר את יום השבת לקדשו: (ח) ששת ימים תעבֵד ועשית כל מלאכתך: (ט) ויום השביעי שבת לה' א-להיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך וגרְךָ אשר בשעריך: (י) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בסו וינח ביום השביעי על כן בֵרַךְ ה' את יום השבת ויקדשהו :
(טו) כבד את אביך ואת אמך כאשר צִוְך ה' א-להיך למען יאריך ימך ולמען ייטב לך על האדמה אשר ה' א-להיך נתן לך: (טז) לא תרצח ולא תנאף ולא תגנב ולא תענה ברעך עד שוא:	(יא) כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך על האדמה אשר ה' א-להיך נתן לך: (יב) לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שִׁקֵר:
(יז) ולא תחמֵד אֶשֶׁת רֵעֶך ולא תתאוה בית רֵעֶך וְאֶמְתּוֹ וְשׁוֹרוֹ וְחֹמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לרֵעֶך: שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאֶמְתּוֹ שׁוֹרוֹ וְחֹמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לרֵעֶך:	(יג) לא תחמֵד בית רֵעֶך לא תחמֵד אֶשֶׁת רֵעֶך וְעַבְדּוֹ וְאֶמְתּוֹ וְשׁוֹרוֹ וְחֹמְרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לרֵעֶך:

שפרשתי (החזקוני על פסוק ט"ו פרש שמה הוסיף בדברות השניות "למען ייטב לך" וא"כ אין בראשונות מגרעת), והם לבדם הכתובות על לוחות הברית, **אותן שבפרשה זו הם הם דברי משה**"

8. ראב"ע הפרוש הארוך לשמות כ' א'

"...ו'שוא' ו'שקר' בני אב אחד הם, גם 'תחמוד' ו'תתאוה' מבטן אחד יצאו".

"ודע כי המלות הם כגופות והטעמים הם כנשמות והגוף לנשמה כמו כלי. על כן משפט כל החכמים בכל לשון שישמרו הטעמים ואינם חוששים משנוי המלות אחר שהם שוות בטעמן".

ההבדלים שבדיבור 'לא תחמד'

"...והשם אמר 'לא תחמוד בית רעך', כי אנשי השכל יקנו בית ואחר כך אשה ואחר כך עבד ואמה ושור וחמור לחרוש שדהו, וככה הם סדורים בפרשה הזאת. ומשה סדרם על דרך אחרת, כי הבחורים הם חומדים אשה תחלה ואחר כך בית".

9. הרב מרדכי סבתו

הכתוב בשמות בנוי בצורה של כלל ופרט: "לא תחמד בית רעך" הוא הכלל, ו"לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך" הוא הפרט (ומשום כך אין מקום להוספת ו"ו החיבור לפני "לא תחמד אשת רעך"). כלומר המילה "בית" אין משמעה כאן בית מגורים, אלא היא מושג מופשט, הכולל את כל אשר לרעך – "אשת רעך, עבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך"; כל הפרטים הללו, והאישה בראשם, יוצרים את המושג בית. וכבר אמרו חכמים בשבת ק"ח ע"ב: "אמר רבי יוסי: מימי לא קריתי לאשתי אשתי... אלא: לאשתי ביתי...".

בדברים, לעומת זאת, מחלק משה דיבור זה לשתי רמות, ומבדיל בין חמדת אשת הרע לבין תאוות רכוש הרע. כאן נזכרת המילה "בית" במובנה הרגיל – בית מגורים. בכך מבקש משה לומר שהחומרה שבחמדת האישה עולה לאין ערוך על חמדת הרכוש: רכוש כי יילקח, אפשר להשיבו; אבל חמדת האישה פוגעת בנימים הדקים הקושרים את נפשו של האדם לאשת חיקו ומערערת את התא המשפחתי ערעור שאין לתקנו. ההבדל בין חמדת אישה לתאוות בית ושדה קרוב להבדל שבין גונב נפשות לגונב ממון. משום כך הקדים משה את חמדת האישה לתאוות הרכוש. מסתבר גם שמשום כך ייחד משה בדברים מינוחים שונה לחמדת האישה ולחמדת הרכוש: אישה חומדים, רכוש מתאוים. תאוות נוסה יותר לצד החומרי, חמדה נוסה יותר לצד הרוחני והרגשי. יתר על כן, ייתכן שבדברים, בניגוד לשמות, מוצגות חמדת האישה ותאוות הרכוש כשני דיברות נפרדים. אפשר אפוא שבדברים כלל משה את 'אנכי' ולא יהיה לך' לדיבר אחד, והפריד את "לא תחמד אשת רעך" ו"לא תתאוה בית רעך... וכל אשר לרעך" לשני דיברות.

ודאי הוא שאף הכתוב בשמות לא נתכוון להשוות בין חומרתה של חמדת אישה לבין חומרתה של חמדת רכוש. רמז לדבר, שאף שהאישה נכללת שם ברשימת הדברים אשר לרעך כפירוט של "בית רעך", בכל זאת נבדלת היא

השיטות העקרוניות בהתייחסות לשינויים

2. בבא קמא נד ע"ב - נה ע"א

שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא: מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב, ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב [רש"י: גבי כיבוד אב ואם, דכתיב בהן 'למען ייטב לך']? אמר לו: עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאיני יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו, כלך [=לך] אצל ר' תנחום בר חנילאי, שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי, שהיה בקי באגדה. אזל לגביה [=הלך אליו], אמר לו: ממנו לא שמעתי, אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי חנינא, ואמרי לה אבי אמו של רב אחי ברבי חנינא: הואיל וסופן להשתבר. וכי סופן להשתבר מאי הוי? אמר רב אשי: חס ושלוס פסקה טובה מישראל.

3. ראב"ע

"...לא כאשר אמר הגאון כי 'זכור' הוא בלוח האחד ו'שמור' בלוח השני".

4. הרב י' קאפח במהדורתו לפירוש רס"ג לתורה עמ' קע הערה 2 (לדברים פרק ה')

"כתב ר"י בן בלעם: 'זה הנוסח השני של עשרת הדברות הם לפי הלוחות השניים, וכל מה שיש בהם מן השינויים הוא כפי מה שכתב ה' בהם. והראשונות היתה נוסחת הלוחות שנשתברו. ורב סעדיה גאון אמר כי ה' השמייעם פעמיים, וכן הוא סובר במזמורים הכפולים בשינוי לשון... אמר שזה מוכיח כי שתי פעמים ניתנה נבואה זו, וזולתה ממה שיש בו שנוי. והנה נקבעו שתי הנוסחות כפי שניתנו".

5. רמב"ן על שמות כ' ז'

"ואני תמה אם נאמר זכור ושמור מפי הגבורה, למה לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב זכור ומשה פירש לישראל כי שמור נאמר עמו וזה כוונתם באמת (הכוונה למכילתא בחדש פ"ז שבה נאמר זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו)".

6. ראב"ע הפרוש הארוך לשמות כ' א'

"כי עשרת הדברים הכתובים בפרשה הזאת, דברי השם בלי תוספת ומגרעת, והם לבדם הכתובים על לוחות הברית... ועשרת הדברים הכתובים בפרשת ואתחנן הם דברי משה".

"והראיה הגמורה ששם כתיב פעמים 'כאשר צוך ה' אלהיך'".

7. החזקוני על דברים ה' י"ז

"מתחילת 'אנכי' עד 'ולשומרי מצוותי' אין בין דברות ראשונות לשניות שום שינוי, לפי שהקב"ה חזר ופירשם כמו שמפורש בפרשת יתרו, ולא רצה משה אפילו בפרשה זו לשנות שום דבר, אבל השאר שחזר משה ופרשם אין חששא בשינוי המילות אחרי שהם שוות בטעם, וזה הכלל: כל שינוי במקרא תמצא בפעם שנית מלות שונות, אך הטעם שווה, ומדברת לא תשא שאין בה שינוי אין להקפיד כי כך היה המקרה. ועשרת הדברות שבפרשת יתרו הם דברי הקב"ה בלי תוספת ומגרעת, לבד 'למען ייטב לך' כמו

עדות שקר (וראה תרגום אונקלוס שם, "לא תקבל שמע דשקר")

14. הרמב"ן על דברים פרק ה'

"וביאר י' ולא תענה ברעך עד שוא' – לאסור להעיד על חברו אפילו דבר שאינו כלום ולא יתחייב בו כלום בבית דין, כגון שיעיד: אמר פלוני ליתן לזה מנה ולא קנה מידו. כי 'שוא' – דבר בטל."

15. החזקוני

"עד שוא – אפילו עדות בחינם לא תענה כגון, ראהו יחידי או שנים בלא התראה".

16. רש"ר הירש

"בדברים ה' י"ז מבאר הכתוב את "עד שקר" על ידי הביטוי "עד שוא", המטעים במיוחד את הסוג האחד של עדי שקר שהם גופם שקר, דהיינו עדים זוממים. עדותם של עדים זוממים היא כשלעצמה עדות "שוא" ואפילו דבר עדותם אמת, הרי לא הם יכולים להעיד עליו, כי לא ראוהו".

ההבדלים שבדיבר "כבד את אביך ואת אמך"

17. דברים י"ב, כח:

"שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' א-להיך".

18. הספורנו

"ולמען ייטב לך – אפילו בעולם הזה, כאמרם (פאה א' א') "דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם וכו'".

19. רש"ר הירש

"התוספת 'ומען ייטב לך' במצות כיבוד אב ואם מורה לכל דור חדש בארץ, שישועת ההווה תלויה רק בקשר הנאמן והמסור עם העבר, וכל דור צעיר יפרח וישגשג רק אם יקבל בכבוד ובציות את התורה ואת המסורת ההיסטורית שנמסרו לו מידי אבותיו".

ההבדלים שבדיבר הרביעי – דיבר השבת

20. שמות כ"ג, יב

"ששת ימים תעשה מעשך, וביום השביעי תשבת, למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר".

21. הרמב"ם במורה הנבוכים חלק ב פרק לא

"וכבר נאמרו במצוה זו שתי עלות שונות מפני שהן לשני עלולים שונים. לפי שנאמר בטעם קדוש השבת בעשר הדברות הראשונות אמר כי ששת ימים עשה ה' וגו' ואמר במשנה תורה 'וזכרת כי עבד היית במצרים על כן צוך ה' א-להיך לעשות את יום השבת'. וזה נכון, כי העלול בדבור הראשון הוא כבוד היום וקדושו כמו שאמר 'על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו', זהו העלול השייך לעלה 'כי ששת ימים וגו'. אבל מה שנתפקדנו בו ונצטוונו אנו לשמרו הוא עלול השייך לעלת היותנו עבדים במצרים אשר לא היינו עובדים ברצוננו ומתי שאנו רוצים, ולא היינו יכולים לשבות. לפיכך נצטוונו על השבת והמנוחה כדי לכלול שני

מהם, שכן "אשת רעך" נזכרת לחוד בראש הרשימה, לעומת "עבדו ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך" שנכללו כולם יחד. למרות זאת כללם הכתוב שם יחד בכלל של "בית רעך", כדי להעמיד את איסור חמדת "כל אשר לרעך" על בסיסו המשותף והעקרוני: כל דבר אשר לרעך אסור, משום שהוא שייך לרעך, ואין מקום להבדיל כאן בין דרגות חומרה שונות.

10. רש"ר הירש - "לא תתאוה"

"החזרה על עשרת הדיברות מחברת את כל המצוות שבין אדם לחברו בנו החיבור ועל ידי כך היא מצרפת לרעיון אחד את האיסורים להתנכל לחיו, לנישואיו, לרכושו, לאושרו, ולכבודו של האחר וכן את האיסור לחמוד דבר אסור, והיא מצביעה בהדגשה על האיסור האחרון – איסור התאוה – ללמדנו: האלהים לא יביא במשפט רק על מעשי עברה אלא גם על הרהורי עברה ואפילו על תאוה גרידא לרכוש אסור, שכן תאוה זאת היא מקור מושחת לכל מחשבות אוון ומעשי פשע. רק דין זה שנמסר לשמים יבטיח את החברה מן הפשע, כי לא יושג בטחון לחברה על ידי שופטים ושוטרים, אלא על ידי אזרחים היראים מלפני האלהים. על פי זה יובן יפה שדוקא בשעת החזרה על עשרת הדיברות – לפני המעבר אל הארץ – הרחיב הכתוב את "לא תחמד" על ידי ו"ללא תתאוה", ואיסור התאוה נחשב כעין שיא הכולל את כל מצוות בין אדם לחברו. שהרי הם עומדים עתה לצאת מן הפיקוח של ההשגחה המרכזית ולהתפזר כיחידים בכל הארץ, ונמצא שכל יחיד נמסר מעתה רק להשגחת ליבו. וכאשר הם משתלחים מקרבת המקדש ובית דין הגדול – וכך מתרחקים מן השיפוט של בשר ודם – יש לעורר את המחשבה בלב כל יחיד, שעניי ה' משוטטות בכל והוא בוחן כליות ולב, והוא דן את האדם גם על הרהורי ליבו ורצונותיו".

11. רמב"ן על דברים ה' י"ז

"אי מה הפרט מפורש בנכסים המטלטלים שאין להם אחריות, אף אין לי אלא נכסים המטלטלין שאין להם אחריות, וכשהוא אומר במשנה תורה שדהו על כרחך מה הפרט מפורש בדבר שהוא קונה ומקנה, אף כל דבר שהוא קונה ומקנה".

12. המשך רש"ר הירש - "לא תתאוה"

"בעשרת הדברות שבספר דברים, המוסיפים ביאור לדברות הראשונים, משלים הכתוב את איסור "לא תתאוה" על ידי הפרט "שדהו", לבל יטעה האדם ויחשב שהתורה אסרה את ה"תאוה" רק לגבי מטלטלין, דהיינו נכסים הניטלים מיד ליד, וקל לו לאדם לבוא מכלל תאוה לכלל עברה".

ההבדלים שבדיבר "לא תענה"

13. הרב סבתו

ייתכן שבאמצעות השימוש במילה "שוא" מבקש משה לקשור בין הדיבר "לא תשא את שם ה' א-להיך לשוא" לבין הדיבר "לא תענה ברעך עד שוא", דהיינו: משה מבקש לומר שעדות שוא כנגד ה' שקולה כנשיאת שם ה' לשוא. ונראה שיש סיוע לדברינו בעובדה שהמילה "שוא" אינה נזכרת בתורה אלא בדיבר "לא תשא" בשמות ובדברים ובדיבר "לא תענה" בדברים, ופעם אחת נוספת בשמות כ"ג, א, "לא תשא שמע שוא" – שאף שם היא באה בהקשר של

בארץ. אי לכך, רואה משה לנכון להדגיש את הפן של השבת שלא נאמר בעשרת הדברים בהר סיני, אך נהיה כעת לרלוונטי יותר ויותר.

משמעות הביטוי "כאשר ציוף ה' אלקיך"

24. רשי על פסוק ט"ו בפרק ה'

"כאשר צוף – אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה שנאמר: שם שם לו חק ומשפט (שמות ט"ו כ"ה)"

25. סנהדרין נ"ו ע"ב

"עשר מצות נצטוו ישראל במרה שבע שקיבלו עליהן בני נח והוסיפו עליהן דינין ושבת וכיבוד אב ואם, דינין שדכתיב שם שם לו חק ומשפט שבת וכיבוד אב ואם דכתיב כאשר צוף ה' אלקיך ואמר רב יהודה כאשר צוף במרה."

26. רש"י על הגמרא בסנהדרין

"כאשר צוף ה' אלקיך – כתיב בדברות אחרונות גבי שבת וכיבוד אב ואם והיכן צוף הא ליכא למימר דמשה הוה אמר להו בערבות מואב כאשר צוף בסיני דמשה לאו מאליו היה שונה להם משנה תורה ומזהירם על מצוותיה אלא כמו שקבלה הוא והיה חוזר ומגיד להם וכל מה שהיה כתוב בדברות האחרונות היה כתוב בלוחות וכן שמע בסיני"

27. הרשב"ם

"כאשר צוף ה' א-להיך' – כלומר כמו שמפורש הטעם בדברות הראשונים 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ' וגו'. ובשביל ששמירת שבת וכיבוד אב מצות עשה הם נאמר בהם 'כאשר צוף ה' א-להיך', אבל בכל שאר דברות שהן אזהרת לאוין אין ראוי לומר 'כאשר צוף' כדכתיב 'מצוך היום לעשותם', אבל לא מציוו מצוך שלא לעשות."

28. הרב סבתו

דווקא באותם שני דיברות שבהם חלו שינויים מהותיים ראה הכתוב צורך להדגיש "כאשר צוף ה' א-להיך". משפט זה אינו רומז למה שהחסיר משה בדברים, אדרבה, הוא בא להדגיש שגם הכתוב כאן, שהוא לכאורה דברי משה, גם הוא בכלל "אשר צוף ה' א-להיך" הוא. משפט זה מלמד שאף שמשה הציג בדברים היבט אחר של הדיברות, מכל מקום הכול בכלל "אשר צוף ה' א-להיך". אין משפט זה מתייחס לנוסח האחר של הדיברות בשמות, כדעת ראב"ע ורשב"ם, אלא לדברי ה' במעמד הר סיני, והוא מבקש לומר שאף הנוסח שבדברים הוא בכלל דברי ה'. עצם העובדה שהתורה כללה בדבריה את המהדורה החוזרת של עשרת הדיברות מלמדת שהתורה סמכה את ידיה על ניסוחו של משה. דבר זה אנו למדים גם מהאמור בסוף הדיברות בפרשתנו: "את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם."

29. מכילתא דרבי ישמעאל

זכור ושמור שניהם נאמרו בדיבור אחד... שנאמר (תהילים ס"ב, יב) 'אחת דבר א-להים שתיים זו שמענו'.

הדברים, קביעת השקפה נכונה והוא חדוש העולם המורה על מציאות הא-לוה במחשבה ראשונה ובעיון קל, וזכרון חסדי ה' עלינו שהניח לנו מתחת סבלות מצרים, וכאלו הוא חסד כללי, באמתת ההשקפה העיונית ותקינות המצב הגופני"

22. רש"ר הירש

"באי הארץ לא יחיו עוד בריכוז לאומי תחת הנהגתו הישירה של ה' אלא הם יחיו כיחידים לעצמם, ובמלאכתם יאבקו עם הטבע ועם החברה כדי לזכות בעצמאות. להם היה צורך להדגיש במיוחד את בחינת ה"שמירה" של השבת, את קרבן ההודאה והכניעה לה' על ידי שבייתה ממלאכה במשך עשרים וארבע שעות, שהרי מכאן ואילך תהיה להם "ידי" ו"זרוע", "כח" ו"עוצמה" משלהם, ולפיכך חובה עליהם להודות תמיד מחדש שכל ניצוץ של כח וכל בסיס של עוצמה, כל מלאכה שהם עושים בכוחם וכל רכוש שהם צוברים בעוצמתם – הכל הוא לה'."

כי ה' נתגלה להם בעיצומה של המדינה המצרית המתפארת "בכוחה ובעוצמתה" והוא הראה להם "את כוחו ואת עוצמתו" כאשר שחרר את העבדים "מחוסרי הכוח והעוצמה". בכוחו ובעוצמתו נתן להם את כל מה שהם עושים בכוחם ובעומתם, ועתה הוא מצפה מהם שיכירו בכוחו ובעוצמתו על ידי קרבן השבת של שבייתה ממלאכה ומהוצאה, ובמשך עשרים וארבע שעות ישביתו את הכוח העושה מלאכה ואת העוצמה השולטת ומשתמשת בחפצים.

משום כך תיאר כאן ביתר פירוט את כל תחום הכוח והעוצמה של האדם "ושורך וחמורך וכל... ומאידך כל הנפשות הכלולות בתחום עוצמת האדם נצטרפו כאן על ידי וו החיבור "ועבדך" ולא "עבדך" שכן בשבת הושוו כולן לבעליהן המשתחווים לה' יחד אתן. לפיכך נאמר כאן "למען ינוח עבדך ואמתך כמוך", שהרי זו התוצאה של שבייתה השבת המבטאת את הכניעה לה' והמשביתה את שלטון האדם."

23. הרב יונתן גרוסמן

דומני כי הדבר קשור למצב ההיסטורי שבו נתון היה העם כשעמד למרגלות הר סיני ולמצבו כעת, ערב הכניסה לארץ. לעם שחוה את מעמד הר סיני קשה היה להפנים מושגים של חקלאי העובד את אדמתו ולהזדהות עמו. הם היו שבטים נודדים במדבר צחיח, שכל מעיינם התמקד במעט מים ואוכל. לאיש מהם לא הייתה שדה שפועלים עובדים בה, ואיש מהם לא עבד בשורו ובחמורו לשם חרישת השדה וזריעתה. במצב שכזה, קשה לעם להפנים ולהבין את המשמעות הגדולה והנשגבה שבשבייתה סוציאלית, ואת הניסיון הקשה שבו עומד חקלאי שצריך להפסיד יום עבודה רק כדי שפועליו ינוחו. במצב כזה, מתאים לעם להזדהות עם הפן הדתי שבשבת, להבין את קדושתה הדתית הנעוצה בשבייתה ה' ממלאכה ביום זה.

אולם ערב הכניסה לארץ, כשעייניהם של ישראל נשואות לנחלתם ולירושלם, כעת יש צורך להדגיש את עמידתו המוסרית של בעל שדה המעסיק פועלים. מיד לאחר אזכור עשרת הדברים אומר משה את עיקר המסר שאותו הוא מבקש להעביר לאורך כל נאומו: "בכל הדרך אשר צוה ה' א-להיכם אתכם תלכו, למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון. וזאת המצוה... לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" (ה', ל; ו', א). לאורך כל נאומו מדגיש משה כי פניו מופנות אל עבר תקופת הישיבה

